

Yeni Usûl Osmanlı Sarfı Adlı Eserde Şekil Bilgisi Öğretimi

Teaching Morphology in Yeni Usûl Osmanlı Sarfı

Dr. Öğr. Üyesi Halilibrahim ERTÜRK¹

Öz

Necib Asım Yazıksız, Türk dilinin sarf ve nahviyle ilgili “*Yeni Tertip Muhtasar Osmanlı Sarfı, Mükemmel Sarf ve Nahv-i Osmânî, Yeni Usûl Osmanlı Sarfı*” gibi dar veya geniş kapsamlı birden çok eser kaleme almıştır. Bu eserlerden bir kısmı, sarf ya da nahiv konularına tahsis olunmuş tek konulu kitaplardır. Bir kısmı ise sarf ve nahiv konularını bütünüyle ele alan kavaid kitaplarıdır. Necib Asım Bey tarafından kaleme alınmış gramer konulu eserlerden biri de bu çalışmaya konu olan *Yeni Usûl Osmanlı Sarfı* adlı Türkçe gramer kitabıdır. Eser, Osmanlı Türkçesinin sarf (şekil bilgisi) konularına tahsis olunmuştur. Bu çalışmanın amacı; *Yeni Usûl Osmanlı Sarfı* adlı eserde benimsenen öğretim yöntem ve tekniklerini belirlemek ve genel olarak şekil bilgisinin öğretimi hususunda benimsenen yaklaşımı tespit etmektir. Bu kapsamda öncelikle eserde yer verilen konu başlıkları ve içerikleri, bugünkü gramer kitaplarında ilgili konuda yer alan konu başlıkları ile mukayese edilerek tespit edilen eksiklik ve farklılıklar ortaya koyulmuştur. İkinci aşamada eserde benimsenen öğretim yöntem ve teknikleri üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Necib Asım, sarf, şekil bilgisi, Türkçenin grameri

Makale Türü: Araştırma

Abstract

Necib Asım Yazıksız has written more than one works narrow or wide-ranging such as “*Yeni Tertip Muhtasar Osmanlı Sarfı, Mükemmel Sarf ve Nahv-i Osmânî, Yeni Usûl Osmanlı Sarfı*” about the morphology and syntax of the Turkish language. Some of these works are single-themed books devoted to the subjects of morphology or syntax. Some of them are kavaid books that deal with the issues of morphology and syntax as a whole. One of the grammatical works written by Necib Asım is the Turkish grammar book called *Yeni Usûl Osmanlı Sarfı*, which is the subject of the study. This work has been devoted to the subjects of morphology of Ottoman Turkish. The aim of this study is; to determine the teaching methods and techniques adopted in the work named *Yeni Usûl Osmanlı Sarfı* and to determine the general approach adopted for the teaching of morphology. In this context, first of all, the subject titles and contents of the work were compared with the subject titles in today's grammar books and the deficiencies and differences identified were revealed. In the second stage, the teaching methods and techniques adopted in the work were emphasized.

Keywords: Necib Asım, sarf, morphology, grammar of Turkish

Paper Type: Research

Giriş

Anadolu sahasında yazılmış bilinen ilk Türkçe gramer kitabı olan Müyessiretü'l-Ulûm'dan itibaren Cumhuriyet dönemine dek kaleme alınan gramer kitaplarında, çoğunlukla Arapça gramer kaidelerinin esas alındığı görülür. Bir diğer deyişle Türkçeye ait dil malzemesi, Arapça gramer kalıpları içerisine yerleştirilmiş, Türkçenin gramer kuralları Arapça kurallara adapte olunarak tertip edilmeye çalışılmıştır. Tanzimat döneminden sonra ise bu yaklaşımdan farklı olarak ikinci bir yaklaşımın daha etkisini hissettirdiği görülür. Tanzimat'ın ilanından

¹Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, halil.erturk@bilecik.edu.tr

Atf için (to cite): Ertürk, H. (2021). Yeni Usûl Osmanlı Sarfı adlı eserde şekil bilgisi öğretimi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(4), 1269-1279.

sonra sosyal ve kültürel pek çok alanda görülen Batılı kaynakları örnek alma anlayışı, Türk gramerciliğine de yansımış ve bu dönemde Fransızcanın gramer kuralları örnek alınmaya başlamıştır.

Necib Asım'ın *Yeni Usûl Osmanlı Sarfı* adlı eseri, yukarıda zikredilen yaklaşımlardan büyük oranda ilkinin yansıtma, tanım ve tasnifler hususunda Arap gramerine yakınlık göstermektedir. Bunun yanında bazı noktalarda eserde Fransız gramerinin etkilerini de görmek mümkündür. Necib Asım Bey'in gramer kitabında gramer öğretimi hususunda benimsediği metodun tespit edilmesi, eserin içeriğinin günümüzde yaygın olarak kabul gören modern gramer öğretim teknikleri açısından ele alınmasıyla hem daha kolay olacak hem de bu yöntemle eserde benimsenen yaklaşımlar daha net bir şekilde görülecektir.

Bu çalışma kapsamında, *Yeni Usûl Osmanlı Sarfı* başlıklı eserde yer verilen şekil bilgisi ile ilgili konu başlıkları ve içerikleri, bugünkü gramercilik anlayışında kabul gören yaklaşımlar doğrultusunda tasnif edilecek, eserde bu konu başlıkları kapsamında aktarılan hususların ne şekilde aktarıldığı incelenecektir. Bu sayede Necib Asım Yazıksız'ın Türkçenin şekil bilgisi ile ilgili konular hakkında ortaya koyduğu görüşler ve yaklaşım belirlenmeye çalışılacaktır.

1. Çalışmanın Amacı, Kapsamı ve Yöntemi

Necib Asım Bey'in *Yeni Usûl Osmanlı Sarfı* adlı eseri üzerine yapılmış kapsamlı bir çalışma tespit edilememiştir. Bu eser ile ilgili yalnızca Türk dilinin tarihî gramerleri ile Necib Asım'ın hayatı ve eserleri üzerine kaleme alınmış tez, kitap bölümü, kitap ve makale şeklindeki birkaç çalışmada yüzeysel bilgiler aktarılmış, eserin içeriğinde yer alan konu başlıkları kısaca tanıtılmıştır (Böler, 2009, s. 205; Sarıay, 2012, s. 36; Ertürk, 2018, s. 204; Ertürk ve Karaoğlu, 2020, s. 9).

Bu çalışmanın amacı; Necib Asım Yazıksız'ın *Yeni Usûl Osmanlı Sarfı* başlıklı eserinde Türkçenin şekil bilgisi ile ilgili konular hakkında ortaya koyduğu görüşler ve yaklaşımları belirlemek, eserde kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerini tespit etmektir. Çalışmada kullanılan yöntem, karşılaştırma yöntemidir. Karşılaştırma, “iki ya da daha çok sayıdaki varlık veya olgunun, benzerlik ve ayrılıklarını ortaya çıkarmak üzere incelenmesi yöntemi” şeklinde tanımlanabilir. Çalışmada bu yöntemin benimsenmesindeki temel amaç, günümüzde şekil bilgisi öğretiminde kullanılan başlıca kaynaklar ile çalışmaya konu olan eseri içerik ve konuların tasnifi bakımından mukayese etmek, bu suretle eserde yer verilen konu başlığı ve içeriklerindeki eksik sayılabilecek noktaları tespit etmektir. Bu kapsamda, Yazıksız'ın eserinde yer verdiği konu başlıkları tek tek sıralanmış ve içerikleri incelenmiş, bu içerikler “Eserde Şekil Bilgisinin İşlenişi” başlığı kapsamında günümüzde kullanılan modern kaynaklardaki konu başlıkları doğrultusunda tasnif edilerek eksik olan kısımlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışma, Necib Asım Yazıksız'ın *Yeni Usûl Osmanlı Sarfı* başlıklı sarf kitabının içerik, konu başlıklarının dizilişi ve kullanılan öğretim yöntem ve teknikleri bakımından incelenmesini kapsar.

2. Eserin Yazılış Amacı, İçeriği ve Konu Başlıklarının Dizilişi

Yeni Usûl Osmanlı Sarfı; Necib Asım Yazıksız tarafından kaleme alınmış olup Osmanlı Türkçesinin sarfı (şekil bilgisi) ile ilgili konuları kapsayan bir Türkçe gramer kitabıdır. Eser, H.1310/M.1893 yılında Mektebi Sınâî Matbaasında basılmıştır ve toplam 46 sayfadan oluşmaktadır. Eserin incelemede kullanılan mevcut nüshası, Türk Dil Kurumu Nadir Eserler Kitaplığında Fil.AN/2430 yer numarası ve FA02848 demirbaş numarası ile kayıtlıdır.

Yeni Usûl Osmanlı Sarfı'nın ilk sayfasında “*Müellifin Basılmış Eserleri*” başlığı altında Necib Asım Yazıksız'ın “*Lügât-ı İlmiyye ve Fenniyye, Ferid, Güvercin Postası, Yeni Tertibde Muhtasar Osmanlı Sarfı, Ev Kızı, Ziya ve Hararet*” gibi eserleri hakkında kısa açıklamalara yer verilmiştir. Sonraki sayfada yer alan “*Mukaddime*” başlıklı bölümde “*sual-cevab*” şeklinde “*Osmanlı sarfı nelerden bahs eder? Kelime nedir? Kelimeler neden mürekkebdir?*” gibi sorular vasıtasıyla sarfa dair temel kavramlar izah edilir (YOS, s. 3). Devamında ise Osmanlı

alfabesinde yer alan harfler, bitişen ve bitişmeyen harfler, harekeler ve Osmanlı Türkçesinde ünlülerin yazıda gösterilmesi hakkında bilgiler verilir (YOS, s. 4).

Eserde kelime türleri “*isim, sıfat, mübhemât, ism-i işâret, zamir, fiil, kayd, hurûf-ı ilsak, râbîta, nidâ*” olmak üzere on başlıkta verilmiştir (YOS, s. 5). Eserin içeriği ve konuların işlenişi üzerinde müteakip başlıklar kapsamında detaylıca durulacaktır.

3. Eserde Şekil Bilgisinin İşlenişi

Çalışmanın bu bölümünde, *Yeni Usûl Osmanlı Sarfî* başlıklı eserde Osmanlı Türkçesinin sarfî (şekil bilgisi) hususunda yer verilen konular, bugün gramer öğretiminde kullanılan modern Türkçe gramer kitaplarında yer verilen konu başlıkları doğrultusunda tertiplenmiştir. Bu yöntemle, eserde yer verilen konu içeriklerinin bugünkü başlıca Türkçe gramer kitaplarıyla mukayesesi sonucunda ne tarz farklılıkların ve eksikliklerin bulunduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Gramerin alt dallarından biri olarak tanımlanan şekil bilgisi (morfoloji), bir dildeki kelimeleri, kelime köklerini ve ekleri, eklerin oluşumlarını ve kelime kökleri ile birleşmelerini inceleyen, kısacası dilin şekil boyutunu ele alan bir bilim dalıdır. Çalışma kapsamında üzerinde durulan *Yeni Usûl Osmanlı Sarfî* başlıklı eserde, şekil bilgisi konuları bugünkü Türkçe gramer kitaplarından farklı bir yaklaşımla ele alınmıştır. Eserde şekil bilgisi konularının işlenişi ve konu başlıkları, aşağıda sırasıyla aktarılmıştır.

3.1. Eserde Kelime Tanımı ve Kelimelerin Sınıflandırılması

Yeni Usûl Osmanlı Sarfî adlı eserde şekil bilgisi ile ilgili konular soru-cevap şeklinde, basit ve anlaşılır bir biçimde tertip edilmiştir. Eserin mukaddime bölümünde ilk olarak sarf, kelime ve hece kavramları açıklanmış, sonrasında Osmanlı alfabesindeki harfler verilmiş ve bunların özellikleri açıklanmıştır.

Eserde kelime “Söylemek için kullandığımız sözlerdir: ‘kitâb, yazdı, güzel, ben, şu, için’ gibi.” şeklinde tanımlanmıştır (YOS, s. 03). Kelimenin oldukça kısa tanımlanmasına karşın burada verilen örneklere bakıldığında isim, fiil, sıfat, zamir ve edat türünden kelimelerin “kelime” kapsamına dâhil edildiği anlaşılmaktadır.

Eserin mukaddime kısmında alfabe, bitişen ve bitişmeyen harfler, harekeler üzerine verilen açıklamalardan sonra, kelimeler “*isim, sıfat, mübhemât, ism-i işâret, zamir, fi'l, kayd, hurûf-ı ilsak, râbîta, nidâ*” olmak üzere on grupta tasnif edilmiştir (YOS, s. 05). Eserde yer verilen kelime türleri ve bunlara ait tanımlar şöylece sıralanabilir:

3.1.1. İsim

Birinci Bab'ta “isim” konusu ele alınmıştır. Bu bölümde öncelikle isim kavramı “İsim dâye göze görünen veya hâtıra gelen, insanlar, hayvanlar veya şeylere verilen adlara dâyerler.” şeklinde tanımlanmıştır (YOS, s. 05-06). Tanımı müteakip isimler, nitelik bakımından “*ism-i hâs, ism-i cins*”; sayı bakımından “*müfred, cem*” şeklinde sınıflandırılmıştır (YOS, s. 06-07).

Eserde isimler başlığı kapsamında yer verilip dikkat çeken hususlardan biri ismin hâlleridir. Bu bölümde “isimlerin hâli” kapsamında isimlerin “*mücerred, mef'ûlün bih, mef'ûlün ileyh, muzâfun ileyh*” olmak üzere dört hâlden bahsedilir. Eserde Arapça gramer kuralları örnek alınmakla birlikte, isimler konusu kapsamında ismin yalın hâli, belirtme hâli, yönelme hâli ve ilgi hâli üzerinde durulmuş; bulunma, çıkma ve vâsîta hâlerinden ise hiç bahsedilmemiştir (YOS, s. 08).

3.1.2. Sıfat

Eserde sıfat kavramı “Bir ismiñ hâlini ve nasıl olduğunu bildiren kelimelerdir ki Türkçede dâima isimden evvel getirilir: büyük ev, ulu câmi', yağız at, uslu çocuk, gibi.” şeklinde tanımlanmış sonrasında sıfatlar kendi içinde “*sıfat-ı semâ'iyye, sıfat-ı kıyâsiyye*”

olarak iki gruba ayrılmıştır. Bu sınıflandırmada “iyi, kötü, güzel, çirkin, sarı, yeşil” gibi niteleme sıfatları sıfat-ı semâ’iyye, “+II, +IU, +cI, +lik, +lık, +daş, +sIz” gibi yapım ekleri ile türetilen kelimeler sıfat-ı kıyâsiyye olarak adlandırılmıştır.

3.1.3. Mübhemât

Mübhemât terimi, “Belli étmeyerek, bir şahsı veya bir şeyi beyân eden kelimeler” şeklinde tanımlanmış, “kim, ne, kaç, hayli, hangi, o kadar, bu kadar, bunca, nasıl, kimse, herkes” gibi belgisiz zamirler ve soru zamirleri örnek olarak verilmiştir (YOS, s.14). Bu kelimelerin zamir başlığı dışında ayrı bir kategori olarak ele alınması Arapça gramer geleneğinin takip edildiğinin bir göstergesidir.

3.1.4. İsm-i İşâret

Bu başlık altında “bu, şu, o; bura, şura, ora; böyle, şöyle, öyle” gibi işaret zamirleri ve tarz bildiren zarflar birlikte verilmiştir. İsm-i işâret “kendisiyle bir şey gösterilen kelimeler” olarak tanımlanmış, devamında “bu” işaret zamirinin dört hâli örnek çekim ile gösterilmiştir (YOS, s. 15).

3.1.5. Zamîr

Bu bölümde zamir kavramı “İsmiñ yerini tutan kelime” şeklinde kısaca tanımlanmıştır. Daha sonra zamirler kendi içinde “zamîr-i şahsî, zamîr-i izâfî, zamîr-i nisbî, zamîr-i vasfî, zamîr-i fi’lî” olmak üzere beş gruba ayrılmıştır. Bu kısımda, bugünkü Türkçe gramer kitaplarından farklı olarak şahıs zamiri ve “ki” ilgi zamirinin yanında iyelik ekleri, isimlerin yüklem olduğu durumlarda yükleme getirilen şahıs ekleri ve görülen geçmiş zaman ekinden sonra fiillere getirilen şahıs ekleri de zamir kategorisi içinde gösterilmiştir (YOS, s. 16-18). Aslında bu durum M.U.’dan itibaren sürüp gelen Arap gramerinin etkilerinden biridir. Bu yaklaşımda, iyelik ekleri ve şahıs ekleri de zamirler gibi şahısların yerini tuttuğu gerekçesiyle zamir olarak tanımlanmıştır.

3.1.6. Fi’l

Müellifin fiil tanımı bugünkü başlıca gramer kitaplarında yer verilen tanımlarla farklılık arz eder. Müellif, fiili “Bir işiñ veya bir hâl ve keyfiyetiñ geçmiş veya şimdiki veyâhud gelecek zamanlarda vukû’ını beyân eden kelime” olarak tanımlar. Buna göre bir kelimenin fiil olabilmesi için zaman veya kip eklerinden biriyle ve şahıs ekleriyle çekime girmiş olması gerekmektedir. Aslında bu tanım, fiil tanımından ziyade bugün pek çok kaynakta yer verilen yüklem tanımıyla örtüşmektedir. Eserin kaleme alındığı dönemde verilen gramer kaynaklarının pek çoğunda fiil-yüklem ayrımının yapılmaması ve “fi’l” terimi ile morfolojik bir kategori olan fiilin ve sentaktik bir terim olan yüklem tek bir terimle karşılanması bu yaklaşımın bir tezahürüdür. Ayrıca bu tasnifte, fiil kavramı mastardan ayrı tutulmuş, “masdar” fiilin aslı olarak gösterilmiştir (YOS, s. 20-21).

Eserde fiil bahsi içinde yer verilen ikinci bir husus fiil çatısıdır. “Masdar” konusu içerisinde mastarlar mânâ bakımından “müte’addî, lâzım, ma’lûm, mechûl” olarak dört gruba ayrılmıştır. Bu tasnife göre geçişli fiiller ve -t/-dIr eklerini alan ettirgen ve oldurgan çatılı fiiller “müte’addî”, geçişsiz fiiller “lâzım”, edilgen fiillerin dışında kalan fiiller “ma’lûm”, edilgen/pasif fiiller ise “mechûl” olarak tanımlanmıştır. Kavâid-i Osmâniyye, Mufassal Yeni Sarf-ı Osmânî gibi döneme ait diğer kaynakların büyük bölümünde yer bulan “mutavaat, müşareket” gibi çatılara burada yer verilmemiş olması dikkati çeken bir diğer noktadır.

Fiil bahsi içerisinde üçüncü olarak “i’âne fi’lîleri” adı altında, güncel kaynaklarda cevher fiili olarak adlandırılan “i-” fiili tanımlanmış, bu fiilin mâzi-i şuhûdî, mâzi-i naklî ve sîga-i şartiyye çekimleri örneklerle gösterilmiştir. Örnekleri müteakip cevher fiili yardımıyla kurulan “mürekkeb sîgalar” (birleşik fiil çekimleri) açıklanmış ve bunlara dair örnekler sıralanmıştır.

3.1.7. Kayd

Eserin bu kısmında “kayd” başlığı altında zarflar “Bir fi’liñ veya bir sıfatıñ ma’nâsını tavsîf ve ta’yîn eden gayr-ı munsarif kelimeler” olarak tanımlanmıştır. Sonrasında zarflar; “kuyûd-ı hâliyye, kuyûd-ı zamâniyye, kuyûd-ı mekâniyye, kuyûd-ı mikdâriyye, kuyûd-ı rûtbiyye, kuyûd-ı tasdîkiyye, kuyûd-ı selbiyye, kuyûd-ı istifhâmiyye, kuyûd-ı işâretiyye, kuyûd-ı mübheme” olmak üzere on altı başlıkta tasnif edilmiştir. Bu kapsamda zarflar tek tek örneklerle açıklanmıştır. Zaman zarfları olarak ifade edilebilecek kuyûd-ı zamâniyyenin örneklendirilmesi sırasında ise sehven “bura, nere, içeri, dışarı, karşı, yukarı, aşağı, öte, beri” gibi yer-yön bildiren zarflar örnek gösterilmiştir (YOS, s. 39-41).

3.1.8. Hurûf-ı İlsak

Bu bölümde hurûf-ı ilsak “İsimleriñ soñına ‘ilâve olup bir hâl-i nisbî ve izâfî beyân eden kelimeler” şeklinde tanımlanmış; “içün, gibi, üzere” gibi çekim edatlarının yanında “+dA, +A, +yA, +dAn, ile, +lA, +cA” gibi isim çekim ekleri de huruf (edat) kapsamında değerlendirilmiştir. İkinci aşamada edatlar, hurûf-ı ilsak-ı basîte ve mürekkebe olarak iki gruba ayrılmış; “nâşi, tolayı, başka, soñra, yana, göre, karşı, yakın, beraber” son çekim edatları istem olarak aldıkları “+dAn, +A” gibi çekim ekleriyle birleşik olarak alınmış ve bunlar mürekkep edatlar gibi gösterilmiştir (YOS, s.42-43).

3.1.9. Râbta

Bu kısımda “râbta” başlığı kapsamında bağlama edatları üzerinde durulmuş, bunlar “Aralarında ba’zı mertebe münâsebet olan iki kelime veya cümleyi birbirlerine rabt eden kelimeler” olarak tanımlanmıştır. Bunlara örnek olarak “ve, dahi (dA), ya, yâhud, ne, gerek, ha” gibi bağlama edatları gösterilmiştir (YOS, s. 44-45).

3.1.10. Nidâ

Bu bölümde “nidâ harfleri” adı altında ünlem edatları “sevinc, keder, ta’accüb gibi bir hâl beyân eden kelimeler” olarak tanımlanmış; “Bunlarıñ başka kelimelerle hiçbir münâsebeti yokdur” şeklinde bir açıklamayla aslında bu unsurların cümle kuruluşunda sentaktik açıdan diğer unsurlarla bağlantı kurmadıkları vurgulanmıştır (YOS, s. 45-46). Bu açıklamayı müteakip “Hurûf-ı nidânın da mürekkebi var mı?” sorusu yöneltilmiş, bu soruya “Evet, nidâ makamında kullanılan cümle ve terkîbler de nidâ sayılır” şeklinde bir açıklamayla cevap verilmiştir. Sonrasında “maşallah, inşallah, illâllah, yazık sana, yangın var, vardâ (vardı hâ!)” gibi ünlem rolü üstlenen kelime ve kelime grupları mürekkep nidâlar olarak gösterilmiştir.

3.2. Ekler

Necib Asım’ın eserinde eklerin başlı başına incelendiği bir bölüm yer almamaktadır. Bu durum, aslında mevcut dönemde genel itibarıyla kabul gören gramer anlayışıyla ilgilidir. Tanzimat sonrasında Cumhuriyet’e dek kaleme alınan gramer kitaplarında, ekler genellikle “harf” ya da “edat” olarak tanımlanmış, morfolojik özellikleri ve nitelikleri bakımından müstakil olarak ele alınmamışlardır.

Eserde, bugünkü gramercilik anlayışında olduğu gibi eklerin işlev bakımından yapım eki ve çekim eki şeklinde sınıflandırılması yerine bu eklerin ilgili konu başlıkları kapsamında izah edildiği görülür. Eserin bazı bölümlerinde müellif, ekler ve bu eklerin işlevleri, kelimeye kattığı anlam ile ilgili açıklamalar yapmaktadır. Eserde eklerle ilgili yer verilen açıklama ve örneklendirmeler şu şekilde özetlenebilir:

3.2.1. İsim Çekimi Ekleri

3.2.1.1. Çokluk Eki

Necib Asım Bey, eserinde çokluk ekine “İsim” başlıklı bölüm kapsamında “İsimlerde ‘aded ne demektir?’” sorusuyla değinir. Bu bölümde isimler sayı bakımından “müfred-cem”

olarak iki gruba ayrılmış, “Müfred ismiñ nihâyetine “+IAr” ‘ilâvesiyle cem’ olur” açıklaması yapılmıştır.

3.2.1.2. Hâl Ekleri

Müellif, hâl ekleri konusuna yine “İsim” bahsi içerisinde yer verir. Bu bölümde “İsimleriñ kaç hâli var?” sorusuna karşılık isimlerin “mücerred, mef’ûlün bih, mef’ûlün ileyh, muzâfun ileyh” olmak üzere dört hâliinden bahsedilir. Burada dikkati çeken husus, ismin hâlleri olarak sadece yalın hâl, belirtme hâli, yönelme hâli ve ilgi hâline yer verilmiş olmasıdır. Bunların dışında kalan bulunma, çıkma/ayrılma, vasıta ve eşitlik ekleri ise eserin Sekisinci Bâb’ı içerisinde “Hurûf-ı İlsâk” adı altında ele alınmıştır (YOS, s. 42-43).

3.2.1.3. İyelik Ekleri

İyelik eklerinin eserin Beşinci Bâb’ında “Zamîr” bahsi dâhilinde ele alındığı görülmektedir. Bu kapsamda iyelik ekleri birer ek olarak değil zamir olarak tanımlanır ve “zamîr-i izâfi” olarak adlandırılır. Eserde iyelik eklerinin tanımı ve örneklendirilmesi ile ilgili açıklamalar şu şekilde aktarılır:

“Zamîr-i izâfi, muzâfun ileyhe râci’ olmak üzere, muzâflarıñ âhirine gelen birtakım harflerdir... Müfred-i mütekellim için “m”, müfred-i muhâtabda “ñ”, müfred-i gâ’ibde “I”; cem’-i mütekellimde “mIz”, cem’-i muhâtabda “ñIz”, cem’-i gâ’ibde “I”dır.” (YOS, s. 17)

Bu açıklamadan hareketle iyelik eklerinin zamir, edat ya da ek kategorisinden hangisine dâhil edildiği tam olarak anlaşılamamaktadır.

3.2.1.4. Soru Eki

Eserde soru ekleriyle ilgili müstakil bir başlık tespit edilememiştir. Bununla birlikte soru eklerine “Altıncı Bâb: Fi’l” başlığı kapsamında değinildiği görülür. Bu bölümde fiillerin “tasrif” olunduğu şekillerden biri olarak “istifhâm” gösterilir (YOS, s. 31). Verilen örneklerde istifhâm edatı olarak düz vokalli “mI” eki gösterilmekle beraber bu ek ile ilgili herhangi bir açıklama yapılmamıştır.

3.2.2. Fiil Çekimi Ekleri

Yeni Usûl Osmanlı Sarfı adlı eserde, diğer konu başlıklarında olduğu gibi fiil çekimi ve çekim ekleri konusu da müstakil bir başlık dâhilinde bütün olarak ele alınmamıştır. Bunun yerine eserin farklı bölümlerinde, zamir ve fiilleri ele alan “bâb”lar kapsamında bu konularla ilgili açıklama yapılmıştır.

3.2.2.1. Zaman Ekleri

Zaman ekleri, eserin altıncı bâb’ında yer alan fiil bahsi içerisinde ele alınan konulardan biridir. Bu bölümde fiil çekiminde kullanılan zaman ekleri, ilk aşamada Arapça gramer geleneğinde yapılan tasnif doğrultusunda sınıflandırılmış, “mâzi, hâl, istikbâl” olmak üzere üç zamandan bahsedilmiştir. Döneme ait diğer pek çok kaynakta yer verilen “muzârî/hâl, mâzi-i şuhûdî/mâzi-i naklî” ayrımına ise burada hiç değinilmemiştir. Ancak “fi’l” başlıklı aynı bölümün ilerleyen sayfalarında “Basît sîgalar kaçdır?” sorusuna “Mâzi-i şuhûdî, mâzi-i naklî, muzârî’, hâl, istikbâl, fi’l-i iltizâmî, fi’l-i vucûbî, emr-i hâzır, emr-i gâ’ib, ism-i fâ’il, ism-i mef’ûl dâye on birdir.” şeklinde cevap verilmiştir (YOS, s. 26). Bu açıklamayı müteakip her bir tasrif başlığı için “sev-, yaz-, iste-, ara-” fiillerinin örnek çekimleri yapılmıştır.

3.2.2.2. Tasarlama Ekleri

Eserde, tasarlama ekleri ile ilgili açıklama ve örnek fiil çekimlerine “Altıncı Bâb: Fi’l” başlığı kapsamında yer verilmiştir. Bu bölümde “Basît sîgalar kaçdır?” sorusuna cevap olarak tasarlama eklerinden “fi’l-i iltizâmî, fi’l-i vucûbî, emr-i hâzır, emr-i gâ’ib” gösterilmiştir (YOS, s. 26). Burada tasarlama eklerinden dilek-şart çekimine hiç değinilmemiş, emir çekimi ise

Arapça gramer geleneği doğrultusunda “emr-i hâzır” ve “emr-i gâ’ib” olmak üzere iki kısma ayrılmıştır. Şart çekimi ise ilerleyen sayfalarda “Mürekkebb sîgalar” içerisinde fiilin birleşik çekimi olarak gösterilmiş, bu ekin “dilek” fonksiyonuna yine değinilmemiştir. Bunların yanında “-An” ekini almış sıfat fiiller ve “-Il-An” eklerini almış sıfat fiiller de basit çekimler arasında gösterilmiştir.

3.2.2.3. Şahıs Ekleri

Fiil çekiminde kullanılan şahıs ekleri, öncelikle “Beşinci Bâb: Zamîr” bölümü içerisinde “Zamîr-i fi’lî” ve “Zamîr-i nisbî” başlıkları altında aktarılmıştır. Müellifin açıklamasına göre bu eklerden zamîr-i fi’lîler, fiillerin sonuna gelip onları işleyen şahısları temsil ettikleri için zamirdirler. Zamîr-i nisbîler ise isimlerin sonuna gelip şahısları temsil eden zamirlerdir. Eserde bu ekler üzerine yapılan açıklamalar şu şekildedir:

“S. : Zamîr-i fi’lî kaç dânedir?

C. : Üçü müfred, üçü cem’ olmak üzere altıdır. Müfred-i mütekellimde “+m”, müfred-i muhâtabda “+ñ”, müfred-i gâ’ibde “+I”; cem’-i mütekellimde “+k” yâhud “+k(e)”, cem’-i muhâtabda “+ñIz”, cem’-i gâ’ibde “+IAr”dır.

S. : Bunlara niçün zamîr-i fi’lî diyorlar?

C. : Fi’llerin nihâyetine geldikleri için.” (YOS, s. 19)

“S. : Zamîr-i nisbî kaçdır?

C. : Bunlar da zamîr-i fi’lî gibi, altıdır: Müfred-i mütekellimde “+m”, muhâtabda “+sñ”, gâ’ibde “+dIr”; cem’-i mütekellimde “+z”, cem’-i muhâtabda “+sñIz”, cem’-i gâ’ibde “+dIrlAr”dır.

‘Ben şâkirdim, sen şâkirdsiñ, o şâkird, biz şâkirdiz, siz şâkirdsiñiz, onlar şâkirdirler’ gibi.” (YOS, s. 20)

Fiil çekiminde kullanılan şahıs eklerine ikinci olarak eserin altıncı bâb’ı kapsamında fiil bahsi içerisinde değinilmiştir. Bu bölümde “Fi’llerde kaç şahıs var?” sorusu “Fi’llerde üç şahıs vardır: mütekellim, muhâtab, gâ’ib” şeklinde cevaplanmış, sonrasında gel- fiilinin şahıslara göre çekimi “Mütekellim: geldim, geldik; Muhâtab: geldiñ, geldiñiz; Gâ’ib: geldi, geldiler” şeklinde örneklendirilmiştir (YOS, s. 22).

3.2.3. Yapım Ekleri

Yeni Usûl Osmanlı Sarfı başlıklı eserde, yapım ekleri ile ilgili ne müstakil bir konu başlığı ne de diğer başlıklar içerisinde bir açıklama tespit edilebilmiştir. Eserde yapım ekleri ile ilgili yalnız “Fi’l” bahsi içerisinde sınırlı bilgilerin yer aldığı görülür. Bu kısımda fiiller anlam bakımından “müte’addî, lâzım, ma’lûm, mechûl” olarak sınıflandırılmıştır. Bu kapsamda bugünkü kaynaklarda yapım eki kabul edilen ve fiil çatıları kapsamında yer alan “-l, -n, -t, -dIr” gibi pasiflik/meçhullük ve faktitif ekleri “müte’addî” ve “lâzım” olarak, “-IcI” eki ise ism-i fâ’il olarak örneklendirilmiştir.

3.2.4. Fiilimsiler (Partisip ve Gerundium Ekleri)

Fiilimsiler, fiil kök ya da gövdelerine birtakım hususi eklerin getirilmesiyle teşkil edilen ve bu ekleri alarak isim, sıfat ya da zarf konumuna geçen kelimelerdir. Türk gramerciliğinde fiilimsiler konusu ancak Cumhuriyet’ten sonra ortaya çıkan ve Tanzimat ile Cumhuriyet arasında kapsayan dönemde kaleme alınan gramer kaynaklarımızda neredeyse hiç yer almayan konulardan biridir. *Yeni Usûl Osmanlı Sarfı* adlı eserin kaleme alındığı dönemde de Arap gramerinin etkileri güçlü bir şekilde devam ettiğinden bu hususta yine gelenek takip edilmiş, “-An” gibi bazı fiilimsi ekleri “ism-i fâ’il” ve “ism-i mef’ûl” olarak tanımlanmıştır. Bugünkü Türkçe gramer kitaplarında sıfat fiiller kapsamında yer alan “-dIk, -AcAk” ekleri de eserde yine geleneğin etkisiyle “sîga-i sîla” olarak tanımlanmış, “gitdiğim, gideceğim, olduğum” gibi örnekler sîla sîgası şeklinde değerlendirilmiştir (YOS, s. 38).

3.3. Eserde Benimsenen Gramer Öğretimi Yöntem ve Teknikleri

Dil biliminin kollarından biri olan gramer; “Dilin kullanılmasında yerleşmiş kurallara göre, dili meydana getiren sesleri (fonem), şekilleri (morfem), sözcükleri, yapı ve dizi işlem ve yollarını, yöntemlerini, sözcük sınıflarını, çekimlerini, cümledeki görev ve bağıntılarını düzenli olarak inceleyen bilim” şeklinde tanımlanmaktadır (Dilaçar, 1971, s. 83). Bir dili ayakta tutan iki temel taşından biri kabul edilebilecek gramerlerin temel işlevi, dile ait olan başlıca kuralları tespit edip kayıt altına almak ve bu kuralların gelecek kuşaklara sağlıklı bir biçimde aktarılmasını sağlamaktır. Dile ait kuralların muhafazası ve gelecek kuşaklara aktarımı noktasında oldukça mühim bir yeri olan gramerin işleyişi, genellikle bu kuralların çocukluk çağlarından itibaren bireylere öğretilmesi şeklinde olmuştur. Dile ait kuralların aktarılması noktasında ise başlangıcından bu yana farklı dönemlerde farklı yöntem ve yaklaşımların ön plana çıktığı görülür. Başlangıçta kuraldan örneğe doğru ilerleyen ve “dil kurallarını öğrenen kişi dili daha iyi kullanır” görüşünü benimseyen geleneksel yaklaşımlar, uzunca bir müddet kabul görmüş ve uygulanmıştır. 20. yüzyıldan itibaren ise dilin işlevsel kullanılmasını ön plana alan bilişsel ve iletişimsel yaklaşımlar ve “dil bilgisi öğretimi ayrıntılı olarak ele alıp amaçlarını ve süreçlerini yeniden belirleyen” yapılandırıcı yaklaşım gibi yaklaşımlar ön plana çıkmıştır (Güneş, 2013, s. 79). Türk gramerciliğinde bilhassa Cumhuriyet dönemine dek geleneksel yöntem ve yaklaşımların benimsendiği ve kullanıldığı görülmektedir. Cumhuriyet döneminden itibaren geleneksel yaklaşımlar yavaş yavaş terk edilmiş, dil ve dil bilgisi öğretiminde bilişsel yaklaşım ve yapılandırıcı yaklaşım gibi yeni yaklaşımlar benimsenmeye başlamıştır.

Bu çalışmanın konusunu teşkil eden *Yeni Usûl Osmanlı Sarfı* adlı eser de Türk dilinin tarihi lehçelerinden biri olan Osmanlı Türkçesinin sarfını (şekil bilgisi) konu alan bir özel gramer niteliğindedir. Eser, kaleme alındığı dönemde yaygın olarak kabul gören gramercilik anlayışı doğrultusunda oluşturulmuş, konu başlıkları ve içeriği Arapça gramer kuralları doğrultusunda düzenlenmiştir. Eserde gramer öğretimi noktasında geleneksel yaklaşıma uygun düşen formel anlatım, tümdengelim gibi yöntem ve tekniklerin kullanıldığı görülür. *Yeni Usûl Osmanlı Sarfı* başlıklı eserde, kelime türleri mümkün olduğunca ayrıntılı olarak açıklanmaya ve örneklendirilmeye çalışılmıştır. Ancak hem benimsenen yaklaşımlar hem de yapılan sınıflandırma yönünden birtakım eksikliklerin olduğu görülmektedir. Özellikle modern gramercilik anlayışında yer bulan tasniflerle kıyaslandığında bazı kelime türlerinin asıl bulunması gereken grupların dışında müstakil birer kelimeymiş gibi tanımlandığı, örneklendirmede ise bazı örneklerin yer aldıkları konu başlığına uygun olmadığı anlaşılmaktadır. Eserde gramer öğretiminde benimsenen yöntem ve teknikleri şu şekilde sıralamak mümkündür: Formel Anlatım Yöntemi, Soru-Cevap Tekniği, Analoji Tekniği, Tümdengelim Tekniği.

3.3.1. Formel Anlatım Yöntemi:

Bu yöntemde öğretici, öncelikle hazırlamış olduğu içeriği aktarmak için bir plan belirler. Sonrasında belirlemiş olduğu plan ve öğretim tasarımı çerçevesinde, aktarmak istediği içeriği tek yönlü olarak aktarır. Bu yöntem, özellikle gramer öğretimi konusunda en çok benimsenen yöntemlerdendir. Formel anlatım yönteminde iletişim tek yönlü olup öğrencinin iştiraki söz konusu değildir. Özellikle konunun püf noktalarının açıklanması, az zamanda çok bilgi verilmesi, etkinliklerin nasıl yapılacağına açıklanması ve bilgilerin toparlanıp özetlenmesi durumunda bu yöntemin uygulanması gerekli ve faydalıdır. Bilgiler derli toplu ve belli bir sıra dâhilinde verileceği için zaman kaybı olmaz (Arıcı, 2006, s.303). Müellifin eserinde aktarmak üzere belirlediği içeriği sadece görsel imge yani yazı aracılığıyla aktarımı zaruri bir durumdur. Dolayısıyla müellifin öğretim yöntemi olarak düz anlatım yöntemini benimsemesi olağandır. Müellif, eserinde Osmanlı Türkçesinin şekil bilgisine dair konuları baştan sona belli bir düzen içerisinde sıralamıştır. Bilgilerin formel yöntemle aktarılmasıyla birlikte gerekli görülen yerlerde “Temrin” başlığı altında örneklendirmelere ve açıklamalara yer verilmiştir.

3.3.2. Soru-Cevap Tekniği:

Belli bir konuda öğretmenden öğrencilere ya da öğrencilerden öğretmene yöneltilen soru ve cevaplar vasıtasıyla, daha önceden aktarılması planlanan konuların sunulmasına soru-cevap tekniği adı verilir. Bu teknik, hemen her ders kapsamında ve her konuda uygulanabilen bir öğretim tekniğidir. Öğrencilerin dikkatini canlı tutmak, ilgilerini çekmek ve derse katılımını sağlamak bakımından bu teknik oldukça faydalı bir tekniktir (Arıcı, 2006, s. 305). Soru-cevap tekniği, çoğunlukla düz anlatım yöntemi ile birlikte kullanılır. Bilhassa öğretmen ile öğrencinin diyalog kurmasının mümkün olmadığı yazılı eserlerde, bu yöntem öğretmenin kendi sorduğu soruları kendisinin cevaplaması şeklinde kullanılır. Soru-cevap tekniğinin temel amacı; düz anlatım yönteminin tekdüzeliğini ortadan kaldırarak öğrencilerin dikkatini canlı tutmak, onların konuya daha iyi odaklanmasını sağlamaktır. Müellifin daha önceden belirlediği konuların aktarımı sırasında, eserin başından sonuna dek soru sorup cevaplayarak bu tekniği kullandığı görülmektedir.

“Su’âl: Osmanlı sarfı nelerden bahs eder?”

Cevâb: Kelimelerin hâllerinden bahs eyler.

S. : Kelime nedir?

C. : Söylemek için kullandığımız sözlerdir: “kitâb, yazdı, güzel, ben, şu, için” gibi.” (YOS, s. 03)

3.3.3. Analoji Tekniği:

Analoji, bilinmeyen bir konunun bilinen bir konuya benzetilerek açıklanmasıdır. Eserde, “hurûf-ı imlâ” yani Osmanlı Türkçesinde ünlülerin yazılışının açıklanması sırasında Arapçada kullanılan hareketlerden yola çıkılmış, Osmanlı Türkçesindeki ünlülerin yazılışı hareketlerden hareketle açıklanmaya çalışılmıştır.

“S. : Hareke neye derler?”

C. : Hecelerin dürlü dürlü okunışına derler.

S. : Kaç dürlü hareke vardır?

C. : Üstün, esre, ötre dâye üç hareke vardır.

S. : Bunlar Türkçe kelimelerde kullanılır mı?

C. : Hayır, fakat bunların yerine üstün için “ه / ه”, esre için “ى”, ötre için “و” harfleri kullanılır. İşte bu sebeple “و ه ه” harflerine, hareke hizmetini gördükleri vakt ‘hurûf-ı imlâ’ derler.” (YOS, s. 04).

3.3.4. Tümdengelim Tekniği:

Tümdengelim, “tümel bir önermeden tikel bir önermeye, yasalardan olaylara, etkenden etkiye geçme” şeklinde tanımlanır. Geçerliliği bilinen genel ilkelerden ve kurallardan hareketle özel kurallara ulaşmak, genel kurallardan özel örneklerle doğru ilerlemek olarak da açıklanabilir. Müellifin eserde öncelikle gramerle ilgili genel geçer bir kuralı verip devamında bu kuraldan hareketle kurala uyan örnekleri sıralamasına bakılarak bu tekniği kullandığı söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Anadolu sahası Türk gramerciliğinde, gramer konularının tasnifi ve tertibine yönelik yaklaşımlar iki koldan ilerler. Müyessiretü’l-Ulûm ile birlikte Anadolu sahası Türk gramerciliğinde ortaya çıkan Arapça gramer kurallarını örnek alma geleneği, Tanzimat’tan sonra kaleme alınan ilk dönem eserlerinde de varlığını devam ettirir. İlk dönem eserleri olan Kavâid-i Osmâniyye, Mikyâsü’l-Lisân Kıstasü’l-Beyân, Mufassal Yeni Sarf-ı Osmânî gibi başlıca eserlerde bu etkiyi net bir şekilde görmek mümkündür. Hüseyin Cahit’in Türkçe Sarf ve

Nahiv² adlı eseriyle başlayan ve sonraki eserlerin bir bölümünü de etkileyen ikinci yaklaşım ise Fransız gramerinin örnek alınmasıdır.

İncelemeye konu olan *Yeni Usûl Osmanlı Sarfı* başlıklı eserin müellifi Necib Asım Yazıksız, Osmanlı devri Türk gramerciliğinin son dönem temsilcilerindedir. Mekteb-i Harbiye’de Türk Dili, Türk Tarihi ve Fransızca muallimliği yapan Yazıksız hem Arapçanın ve Fransızcanın hem de Türkçenin gramerine iyi derecede hâkimdir. Bu bakımdan Türkçenin grameri üzerine kaleme aldığı eserlerde genel olarak hem Arapça hem de Fransızcanın gramerinin etkilerini görmek mümkündür. Bununla birlikte, Necib Asım Bey’in gramer konulu çalışmalarında Arapça gramer kurallarının etkisi daha ağır basar. Bu etki, Yeni Tertip Muhtasar Osmanlı Sarfı, Mükemmel Sarf ve Nahv-i Osmânî gibi eserlerinde yer verdiği tanım, tasnif ve açıklamalarda açıkça fark edilir. Bu durum, Yazıksız’ın Fransızcanın etkisiyle mevcut dönemde ortaya çıkan modern bir yöntemle gramer yazma yaklaşımına yönelmekle birlikte, Tanzimat’ın ilk yıllarında ve daha öncesinde var olan Arapça gramer kurallarına dayalı olarak eser tertip etme geleneğinden de tam olarak ayrılmadığını gösterir. Bu çalışmanın inceleme konusu olan *Yeni Usûl Osmanlı Sarfı* başlıklı eserde de Arapça gramer geleneğinin etkisi ağır basmakla birlikte yer yer Fransız gramerinin etkileri hissedilir. Eserde kelime türlerinin tasnifi noktasında, Arap gramer geleneğinde mevcut olan “isim-fiil-harf” üçlü tasnifinden farklı olarak, kelimelerin “isim, sıfat, fi’l, kayd, râbta” gibi on başlıkta toplanması, Fransız gramerinin etkisine örnek gösterilebilir. Ancak bu başlıkların içeriğinin yine Arap gramerinden faydalanılarak oluşturulan tanım ve örneklerle doldurulduğunu da belirtmek gerekir. Eserde, yapım ekleri ile ilgili ne müstakil bir konu başlığı ne de diğer başlıklar içerisinde bir açıklama yapılmamış olması, şahısların “mütakellim-muhâtab-gâ’ib” diye tasnif edilmesi, yapım ve çekim eklerinden bazılarının “hurûf-ı ılsak” olarak tanımlanması, iyelik eklerinin ve şahıs eklerinin “zamîr-i izâfî, zamîr-i nisbî” diye adlandırılması ve bunun gibi daha pek çok husus, eserin Arapça gramer kurallarına adapte olunarak oluşturulduğunu gösterir niteliktedir.

Gramer öğretiminde benimsenen yöntem ve teknikler bakımından değerlendirildiğinde, eserin mevcut dönemde çoğunlukla kabul gören klasik çizgiyi takip ettiği söylenebilir. Bu doğrultuda, eserde gramer öğretim yöntemi olarak formel (düz) anlatım yönteminin benimsendiği görülür. Eserin yazılı bir kaynak olması ve tek taraflı bilgi aktarımının zaruri olduğu dikkate alınacak olursa formel anlatımın benimsenmesi olağandır. Bununla birlikte müellif, formel anlatımın tekdüzeliğini kırmak amacıyla eserin başından sonuna soru-cevap tekniğine başvurmuş, eserin bazı kısımlarında tümdengelim ve analogi tekniklerini de kullanmıştır.

Bir bütün olarak ele alınıp değerlendirilecek olursa Yazıksız’ın bu eserinin kendi döneminde genel olarak kabul gören gramercilik anlayışı doğrultusunda tertip edildiğini, mevcut dönemdeki diğer kaynaklara kıyasla bir yenilik taşımadığını ve genel çizgiye tâbi olduğunu söylemek uygun olur. Eserde, şekil bilgisi öğretiminde fazla ayrıntıya inilmeden konuların yüzeysel olarak açıklanması ve bolca örneğe yer verilmesi, Yazıksız’ın bu eserini soru-cevap şeklinde düzenlenmiş bir ders kitabı niteliğinde, öğretimsel bir kaynak olarak tasarlamasına bağlanabilir.

² Hüseyin Cahit’in “Türkçe Sarf ve Nahiv” adlı eseri Türkçe gramer yazımında yöntem bakımından bir dönüm noktası kabul edilir. H. Cahit tarafından yeni başlayanlar, rüştiyelerin birinci, ikinci ve üçüncü sınıfları için olmak üzere dört ayrı eser yazılmıştır. Bu eserlerde Fransızcanın gramer yazma yöntemine adapte olunmuş, eserler bu yolla tertip edilmiştir. Farklı hacimlerde olan bu eserlerin dördü de Türkçe Sarf ve Nahiv olarak adlandırılmıştır. Bu çalışmalar içinde en hacimli ve kapsamlı olanı, üçüncü sınıf için yazılmıştır ve 334 sayfadan oluşmaktadır.

Kaynakça

- Arıcı, A. F. (2006). Türkçe öğretiminde kullanılan strateji-yöntem ve teknikler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (1). 299-307.
- Böler, T. (2009). Necip Asım Yazıksız ve Türk diline katkıları. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, E-ISSN 2458-9071, 25, 195-208.
- Dilaçar, A. (1969). İlk Dilcilerimizden: Necip Asım Balhasanoğlu-Yazıksız. *Türk Dili XIX/210*, s. 805-807.
- Dilaçar, A. (1971). Gramer: tanımı, adı, kapsamı, türleri, yöntemi, eğitimdeki yeri ve tarihçesi. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 19, 83-145.
- Ertürk, H. (2018). Necip Âsım Yazıksız'ın Türkçe sarf ve nahiv konulu çalışmaları. Nuh Doğan (Ed.), *Filoloji Araştırma Örnekleri Kitabı* (s.s. 201-216), Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Ertürk, H. ve Karaoğlu, E. G. (2020). *Mükemmel Sarf ve Nahv-i Osmânî (Giriş-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Güneş, F. (2013). Dil bilgisi öğretiminde yeni yaklaşımlar. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 2(7), s. 71-92.
- Sarıay, E. (2012). *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş sürecinde bir mütefekkir olarak Necip Asım: hayatı ve eserleri*. Nevşehir Hacı Bektaşî Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış yüksek lisans tezi).
- Yazıksız, N. A. (1893). *Yeni Usûl Osmanlı Sarfi*. İstanbul: Mekteb-i Sınâyi' Matbaası (H. 1310).

Kısaltmalar

- C. : Cilt
H. : Hicrî
M. : Milâdî
M.U. : Müyessiretü'l-Ulûm
s. : Sayfa
YOS : Yeni Usûl Osmanlı Sarfi

ETİK ve BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir.